

از بخش تجارت خارجی ایران و صادرات و لزوم فاصله گرفتن از درآمدهای نفتی با تدوین یک استراتژی مشخص در تجارت خارجی نباید اجازه شرطی شدن تجارت را می دادند. جدید ترین آمار منتشر شده از صادرات غیر نفتی کشور در ۱۰ ماهه ۱۴۰۰ نشان از رشد ۳۸ درصدی در مقایسه با مدت مشابه سال قبل دارد که پیش بینی ۴۴ میلیارد دلاری برای صادرات غیر نفتی در سال جاری را موثق تر میکند.

سقوط ۴۰ درصدی ارزش کالاهای صادراتی در دولت قبل

اگر به روند ۱۰ ساله صادرات غیر نفتی نگاه شود، در سال ۸۸ ارزش هر تن کالای صادراتی کشور معادل ۴۶۱ دلار بوده است، این عدد در سال ۹۰ از مرز ۵۰۰ دلار نیز عبور کرده بود. اما در سال های بعدی نتوانست به این سطح برسد و طی سال های ۹۰ تا ۹۵ در کانالی نزولی قرار گرفته بود و در نهایت از سال ۹۵، ارزش هر تن کالای صادراتی کشور به زیر ۴۰۰ دلار سقوط کرد. در یک قیاس ۱۰ ساله، ارزش هر تن کالای صادراتی کشور در سال ۹۹ نسبت به ارزش کالاهای صادراتی در سال ۸۸، حدود ۴۰ درصد افت کرد؛ درحالی که در همین بازه، ارزش هر تن کالای وارداتی تغییر چندانی نکرده است. مطابق گزارش گمرک ایران، ارزش هر واحد کالای صادراتی طی روندی نزولی از ۴۶۱ دلار برای سال ۱۳۹۰، ۴۴۱ دلار در سال ۱۳۸۹ و ۵۰۹ دلار سال ۱۳۹۰ به ترتیب به ۳۹۹ دلار در سال ۱۳۹۸ و ۳۰۴

روند تجارت خارجی کشور از سال ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۹ نشان می دهد که پس از سال ۹۰، تجارت ایران وارد مدار ۹۰ میلیارد دلار نشده بود و در این دهه تنها در سال های ۹۰ و ۹۱ و ۹۷ شاهد ارزش تجارت خارجی بیش از ۱۰۰ میلیارد دلار بوده ایم

مواجه شد و در سال ۱۳۹۹ به کمترین میزان ارزشی رسید. کارشناسان اعتقاد دارند آنچه روند نزولی تجارت خارجی را در سال های ۹۷، ۹۸ و ۹۹ رقم زده است، به جز خروج آمریکا از برجام، سیاست های داخلی نادرست از جمله تخصیص دلار ۴۲۰۰ تومانی، محدودیت های متعدد، برخی تصمیمات سختگیرانه بانک مرکزی بوده است و همین امر نیز تاثیر تحریم ها را بر واردات و صادرات افزایش داده است. بررسی صادرات غیر نفتی کشور در دهه ۹۰ نیز حاکی از فراز فرودهای فراوانی است که دلیلی جز تحریم های خارجی و سیاست های نادرست داخلی ندارد. مقایسه های صادرات قطعی کالاهای غیر نفتی در این دهه نشان میدهد که روند رو به رشد تجارت در حد فاصل سال های ۹۲ تا ۹۶ بلافاصله با شوک خروج آمریکا از برجام معکوس شده و سال های ۹۷، ۹۸ و ۹۹ را به عنوان برهه ای افول صادرات غیر نفتی ثبت کرده است. بنابراین تجارت شرطی، که به واسطه برجام تا حدودی در میانه دهه ۹۰ رشد کرده بود به دلیل سیاست های دولت روحانی دچار افت شد. یکی از دلایل افت سریع صادرات غیر نفتی ایران بالا بودن سهم پتروشیمی و میعانات گازی و معدن و صنایع معدنی (۸۰ درصد) از صادرات غیر نفتی است. البته متولیان امر تجارت یعنی وزارت صنعت، معدن و تجارت و سازمان توسعه تجارت ایران و برنامه ریزان اقتصادی کشور بواسطه لزوم درآمدزایی

مقیاس های اقتصادی، استفاده بیشتر از ظرفیت ها، صرفه های بهره وری، تنوع محصولات، ارتقا سطوح تکنولوژی تولید و بهبود فرایندهای مدیریتی بنگاه را به همراه می آورد که همگی «اثر غیرمستقیم» صادرات بر رشد را شکل می دهند. با همین طرز نگرش، بسیاری از کشورهای دنیا به ویژه جهان سوم به بازنگری در ساختار اقتصادی خود روی آوردند، اما در کشورمان عادت به خام فروشی و فرهنگ نهادینه سال های متمادی صادرات نفت و فرآورده های نفتی سبب شده همچنان سهم خام فروشی در سبد صادرات غیر نفتی قابل اعتنا باشد. در اوایل دهه ۹۰ و شدت گرفتن تحریم ها گمان این می رفت که ساختار اقتصادی کشور ناگزیر به سمت تولید و صادرات کالاهای با ارزش افزوده بالا یا به عبارتی محصولات صنعتی تر و فناورانه تر باشد اما در سال پایانی این دهه این مهم به نظر نمی آید. ارزیابی تجارت خارجی ایران در دهه ۹۰ و اعداد و ارقام به دست آمده نشان می دهد سال ۱۳۹۹ حجم تجارت خارجی در پایین ترین رقم دهه ۹۰ قرار گرفته است. روند تجارت خارجی کشور از سال ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۹ نشان می دهد که پس از سال ۹۰، تجارت ایران وارد مدار ۹۰ میلیارد دلار نشده بود و در این دهه تنها در سال های ۹۰ و ۹۱ و ۹۷ شاهد ارزش تجارت خارجی بیش از ۱۰۰ میلیارد دلار بوده ایم. در واقع رشد تجاری که در میانه دهه ۹۰ شاهدش بودیم با افت